

Samenwerking mbo entree-opleiding met praktijkonderwijs

Bedrijfstakgroep Entree

Een handreiking voor het vormgeven van de samenwerking
in de regio

BTG ENTREE

MBO Raad

Titel	:	Samenwerking mbo entreeopleiding met praktijkonderwijs
Auteur(s)	:	Jonne van Diggele en Karin Lukassen
MBO Raad	:	Tjaskermolenlaan 1 Postbus 2051 3440 DB Woerden T: 0348 - 75 35 00 E: info@mboraad.nl I: www.mboraad.nl
Woerden	:	April 2025
Versienummer	:	Versie 1.2

Inhoud

1.	Inleiding	4
1.1	Wetgeving in voorbereiding	4
1.2	Vormen en samenwerking	5
2.	Cijfers en trends	6
2.1	Herkomst naar leerweg en inschrijvingsvariant	6
3.	Wat werkt goed in de samenwerking	8
3.1	Een aantal aanbevelingen	8
4.	Scenario's	9
4.1	Algemene uitgangspunten geldend bij de drie scenario's	9
4.2	Drie scenario's voor samenwerking	11
	Scenario 1: Overstap naar reguliere opleiding	11
	Scenario 2: Begeleide overgang	12
	Scenario 3: Overgang op maat; integrale/hybride samenwerking	13
4.3	Voorbeelden uit de praktijk van samenwerking binnen de scenario's	14
a.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 1: Vista College	14
b.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 2: 2-jarig traject ROC Twente	15
c.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 2: 2-jarig traject ROC Midden Nederland	16
d.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 2 en 3: 2-jarig traject Koning Willem 1 College 17	
e.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 3: Albeda	18
f.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 1 en 3: Deltion College	19
g.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 3: Aventus	20
h.	Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 3: ROC van Amsterdam	21

1. Inleiding

Het entreeonderwijs is een beroepsopleiding binnen het mbo. In principe worden deze opleidingen verzorgd op een mbo-school met een inschrijving bij een mbo-school. Het uitgangspunt hierbij is dat entreeonderwijs een mbo-opleiding is en studenten daarvoor de mbo-school bezoeken en hier kennismaken met het beroepsonderwijs op het mbo, zodat doorstroom naar niveau 2 eventueel natuurlijker verloopt. Daarnaast is het voor de motivatie van studenten ook vaak stimulerend om fysiek “op het mbo te zitten”.

1.1 Wetgeving in voorbereiding

Voor sommige leerlingen is de stap naar een entreeopleiding op een mbo-school (nog) te groot. Deze leerlingen zijn gebaat bij een geleidelijke overgang naar het mbo of zelfs bij het volgen van de mbo entreeopleiding binnen voorliggend onderwijs (praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs of vmbo). De mogelijkheden voor het verzorgen van (delen van) een mbo entreeopleiding in het vmbo en vso zijn reeds ingevoerd en er gelden kaders voor de doorlopende leerroutes vmbo-mbo. Voor het verzorgen van (delen van) entreeonderwijs binnen het praktijkonderwijs ligt geen wettelijke grondslag. Toch werken het mbo en het praktijkonderwijs hier in de regio al jaren in samen, in het belang van de leerlingen.

Een aantal jaren geleden zijn daarom bestuurlijke afspraken gemaakt tussen OCW, sectorraad Praktijkonderwijs, VO-raad, NRTO en MBO Raad over de benodigde samenwerking om de doorstroom praktijkonderwijs-mbo voor alle leerlingen zo goed mogelijk vorm te geven. In deze samenwerking staat het belang van de leerling voorop. Het uitgangspunt bij het verzorgen van (delen van) entreeonderwijs binnen het praktijkonderwijs is dat een mbo entreeopleiding altijd in samenwerking en onder verantwoordelijkheid van bekostigd mbo plaatsvindt. De bestuurlijk gemaakte afspraken en doelstellingen zijn in 2019 verwerkt in het programmaplan Sterk Beroepsonderwijs (lijn 4).

De facto is er, voor het geheel of gedeeltelijk in samenwerking met het mbo uitvoeren van de entreeopleiding binnen praktijkonderwijs, dus sprake van een gedoogsituatie zonder wettelijk kader. Hier wil de minister van OCW verandering in aanbrengen. Inmiddels is een wet in voorbereiding die moet gaan regelen dat het praktijkonderwijs de mbo entreeopleiding in samenwerking met het mbo geheel of gedeeltelijk op het praktijkonderwijs kan aanbieden, voor die studenten waarvoor dat nodig is. Met de wettelijke verankering wordt de toegang tot (delen van) de mbo entreeopleiding in het praktijkonderwijs gelegaliseerd en worden – op basis van de gemaakte bestuurlijke afspraken - eisen gesteld aan de samenwerking die daarvoor nodig is. Een goed (gezamenlijk) advies over de instroom in een entreeopleiding, de onderwijskwaliteit én het toezicht daarop kunnen zo beter geborgd worden.

1.2 Vormen en samenwerking

Voor het merendeel van de leerlingen van het praktijkonderwijs is mbo entreeonderwijs een uitstekende stap richting het beroepsonderwijs, voor een klein deel is dit niet vanzelfsprekend. In veel regio's werken praktijkonderwijs (pro)-scholen en mbo-scholen goed samen om een passende (en voorbereidende) leerroute te verzorgen voor deze leerlingen.

Aan de hand van een [inclusief advies](#) voor de best passende leerroute geven de praktijkschool en de mbo-school (en waar nodig andere betrokkenen) samen aan wat een realistische en haalbare stap is. Allerlei vormen van samenwerken zijn mogelijk, bijvoorbeeld afspraken over het gedeeltelijk of geheel plaatsvinden van onderwijs binnen de mbo-school of binnen het praktijkonderwijs.

De btg Entree van de MBO Raad brengt in deze handreiking een aantal werkbare samenwerkingsvormen bijeen. Met deze samenwerkingsvormen, in scenario's beschreven, willen de mbo-scholen met het praktijkonderwijs in de regio de mbo entreeopleiding passend maken zodat de kans op succes voor de leerling zo groot mogelijk wordt.

2. Cijfers en trends

In tabel 1 is te zien dat het aantal studenten met een praktijkonderwijsachtergrond binnen het entreeonderwijs toeneemt. Het percentage studenten met een praktijkschool-achtergrond die de entreeopleiding binnen het mbo volgen (zo'n 25%) blijft echter nagenoeg gelijk over de afgelopen vier jaar.

Tabel 1 Aantal inschrijvingen van studenten in entreeonderwijs met praktijkonderwijs als achtergrond met 1 oktober als teldatum

Instroom Entree	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Vmbo zonder diploma	6.603	6.815	6.139	5.774
Vooropleiding onbekend	4.211	4.263	3.462	3.480
Praktijkonderwijs	3.072	3.173	3.251	3.200
Overig	94	99	74	106
Totaal	13.980	14.350	12.926	12.560

Bron: 1-cijferbestand DUO; bewerkingen Bureau Stroming

2.1 Herkomst naar leerweg en inschrijvingsvariant

Onder studenten uit het praktijkonderwijs neemt de laatste jaren het aandeel bol-studenten af en het aandeel examendeelnemers toe. Dit kan waarschijnlijk (mede) worden verklaard door de toenemende samenwerking tussen praktijkscholen en mbo scholen, waarbij verschillende varianten zijn ontwikkeld voor het uitvoeren van (delen van) de entreeopleiding binnen de muren van praktijkscholen.

Eén van deze varianten betreft de inschrijving als examendeelnemer mbo-entree.

In de totale groep examendeelnemers neemt het aandeel uit het praktijkonderwijs toe. Eerst kwam ongeveer 55 procent van de examendeelnemers uit het praktijkonderwijs, inmiddels bijna twee op de drie. (Bron: 1-cijferbestand DUO; bewerkingen Bureau Stroming.)

Studiesucces van pro-leerlingen binnen mbo entree

- *Diplomerings- en Studieduur*
Bijna 75% studenten uit het praktijkonderwijs haalt binnen één jaar een mbo entreediploma (tegen om en nabij 60 procent van de ongediplomeerde vmbo-studenten en studenten met een onbekende vooropleiding). Van de studenten uit het praktijkonderwijs die als examendeelnemer staan ingeschreven behaalt meer dan 80 procent een mbo entree-diploma in één jaar. Het diplomarendement voor degene die staan ingeschreven als bol-student neemt iets af, dat van bbl-studenten is stabiel. Het diplomarendement voor studenten uit het praktijkonderwijs die als examendeelnemer staan ingeschreven neemt toe over de jaren heen.
- *Doorstroom binnen mbo*
Gemiddeld genomen volgt meer dan 70 procent van de studenten uit het praktijkonderwijs het jaar na entree diplomering een mbo-opleiding op niveau 2. Sommigen stromen daarna nog door naar niveau 3, zelfs naar niveau 4.

Rond de 60 procent van de studenten uit het praktijkonderwijs die starten op niveau 2 haalt binnen 2 jaar een diploma. Hun aandeel in het diplomarendement is daarmee groot. Al met is de conclusie dat er bewezen kans op succes is van doorstroom vanuit praktijkonderwijs naar entreeonderwijs. In de volgende paragraaf gaan we nader in op de vormgeving van de samenwerking om die kans op succes te vergroten en te borgen.

- *Na diplomering*

De inspectie constateerde in een onderzoek uit 2017/18¹ dat de regionale samenwerking tussen praktijkonderwijs niet altijd dekkend is. De jongeren vallen gemakkelijk buiten beeld en krijgen niet altijd de passende ondersteuning die nodig is voor duurzame participatie in de maatschappij of arbeidsmarkt.

We constateren dat in de afgelopen jaren gebleken is dat leerlingen praktijkonderwijs succesvol kunnen zijn in een mbo- entree en vervolg mbo opleidingen. Belangrijk is dat ze een best passende route volgen met adequate begeleiding. In de (regionale) samenwerking tussen praktijkonderwijs en mbo- entree is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd. We kunnen daarom nu een aantal handreikingen presenteren om het succes te vergroten, die in de praktijk zijn bewezen.

¹ <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/06/27/themaonderzoek-entreeopleidingen>

3. Wat werkt goed in de samenwerking

In de afgelopen jaren is al veel ervaring opgedaan in de samenwerking tussen praktijkonderwijs en mbo. Hierdoor is er ook veel te zeggen over wat wel werkt en wat minder goed werkt. Ook zijn er onderzoeken gedaan waaruit ook aanbevelingen voor de samenwerking af te leiden zijn. Hierbij geven we een aantal belangrijke zaken uit ervaring en literatuur aan.

3.1 Een aantal aanbevelingen

In het mbo worden hogere eisen aan zelfstandigheid gesteld, hebben studenten te maken met een groter aantal docenten en ligt het tempo en niveau hoger. Pro-leerlingen hebben in het mbo veelal meer ondersteuning nodig vanwege een lager cognitief niveau, hun leerbaarheid en vaardigheid bij het plannen. Ondanks vele successen is er ook sprake van uitval van pro-leerlingen in het mbo.

Diverse aanbevelingen uit onderzoek om de overstap van pro naar mbo beter te begeleiden en de kans op succes te vergroten:

- laat leerlingen vanuit pro langere tijd wennen aan het mbo;
- laat leerlingen langdurig oriënteren op de keuze voor een vervolgopleiding;
- laat mbo docenten in het praktijkonderwijs lessen verzorgen en laat leerlingen stapsgewijs meer lessen volgen op het mbo;
- laat de persoonlijke begeleiding vanuit het pro meegaan naar het mbo in eerste deel of eerste fase;
- geef duidelijkheid over wie aanspreekpunten/contactpersonen zijn binnen de mbo-school;
- draag expertise over vanuit pro naar mbo;
- zorg voor een doorlopende leerlijn entree-niveau 2;
- zorg voor een doorgaande ondersteuningslijn entree-niveau 2;
- biedt op het mbo meer ondersteuning tijdens stages (bv door jobcoaches), en
- vergroot het aantal kwalitatieve stageplaatsen.

Deze aanbevelingen worden ook genoemd in ervaringen van scholen die al langer samenwerken met elkaar.

Bronnen:

- *Werkdocument Deelonderzoek 6 School Werkt-monitor RMC-regio Utrecht. Rita Kennis, september 2019.*
- *SchoolWerkt! Over jongeren en jongvolwassenen in de RMC-regio Utrecht. Factsheet meting 2021. Beurskens, K., Eimers, T, Kennis, R. Nijmegen 2022, KBA.*
<https://kbanijmegen.nl/wp-content/uploads/2022/12/SchoolWerkt-monitor-vijfde-meting.pdf>
- *SchoolWerkt! Over jongeren en jongvolwassenen in de RMC-regio Utrecht. Factsheet meting 2022. Beurskens, K, Visser B, Kennis, R. Nijmegen 2023, KBA.*
https://kbanijmegen.nl/wp-content/uploads/2023/06/SchoolWerkt-monitor-zesde-meting_.pdf

Bovenstaande ervaringen en aanbevelingen zijn hierna vertaald naar concrete scenario's voor de toekomstige samenwerking tussen de praktijk- en mbo-scholen.

4. Scenario's

In deze handreiking worden drie scenario's beschreven:

1. Overstap naar de reguliere opleiding.
2. De begeleide overgang.
3. De overgang op maat (*integrale/hybride samenwerking*).

Al deze scenario's worden uitgevoerd onder regie van het mbo, het mbo is verantwoordelijk voor onderwijs en examinering. Bij elk scenario gelden een aantal algemene uitgangspunten, deze zullen eerst worden beschreven. Vervolgens worden de drie scenario's toegelicht.

4.1 Algemene uitgangspunten geldend bij de drie scenario's

a. Samenwerkingsovereenkomst

Afspraken over de samenwerking worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst (dit is ook conform [kamerbrief](#) versterking samenwerking praktijkonderwijs en mbo, 2020). Naast inhoudelijke afspraken (zie hieronder) behelst samenwerking dat duidelijk is wie het aanspreekpunt is binnen het praktijkonderwijs en het mbo. Er worden afspraken gemaakt rondom inhoudelijk overleg tussen docenten en strategisch overleg tussen directies. Meer in het algemeen is er sprake van commitment en vertrouwen op alle samenwerkingsniveaus.

b. Selectie leerlingen

Leerlingen van praktijkonderwijs die een entreediploma kunnen behalen, worden geselecteerd door de praktijkschool. De praktijkschool verzorgt voor deze leerlingen een voorbereidend traject (al dan niet met betrokkenheid vanuit het mbo, afhankelijk van het scenario). Bij aanvang van het kwalificerende traject voor entree is de student tenminste 16 jaar oud.

c. Warme overdracht/intake

Bij overschrijving naar het mbo zal een intake plaatsvinden op het mbo. Voor de intake zal er overleg zijn tussen het mbo en de betreffende praktijkschool. Tijdens dit overleg wordt gesproken over:

1. *Cognitie van de student*

Hierbij wordt nagegaan of de student in aanleg leerbaar is. Hiervoor kunnen rapporten en onderzoeken geraadpleegd worden.

2. *Gedrag/ verzuim van de student*

Hierbij gaat het om of de student binnen het praktijkonderwijs schoolbaar is gebleken. Besproken wordt of de student afspraken na kan komen, om kan gaan met gezag en instructies van een docent en of de student kan functioneren in een klassikale setting.

3. *Belastbaarheid en ondersteuningsbehoefte van de student*

Hierbij wordt besproken welke instanties betrokken zijn bij de student en of het mbo datgene kan bieden dat de student nodig heeft om een entreediploma te halen.

d. Inhoud curriculum

Er vindt afstemming plaats tussen de school voor praktijkonderwijs en de mbo-school over de inhoud van het curriculum. Hierbij zorgen de scholen voor afstemming en overeenkomst over:

- het generieke curriculum en methode (Nederlands, rekenen, LOB en burgerschap);
- het beroepsgerichte curriculum (beroepsvakken en aanpak stages zoals hoeveel dagen per week);
- toetsing;
- keuzedelen.

De docenten van de mbo-school zijn verantwoordelijk voor en aanwezig bij de kwalificerende onderdelen in de opleiding, ook als deze op de school voor praktijkonderwijs plaatsvinden.

e. Bekostiging

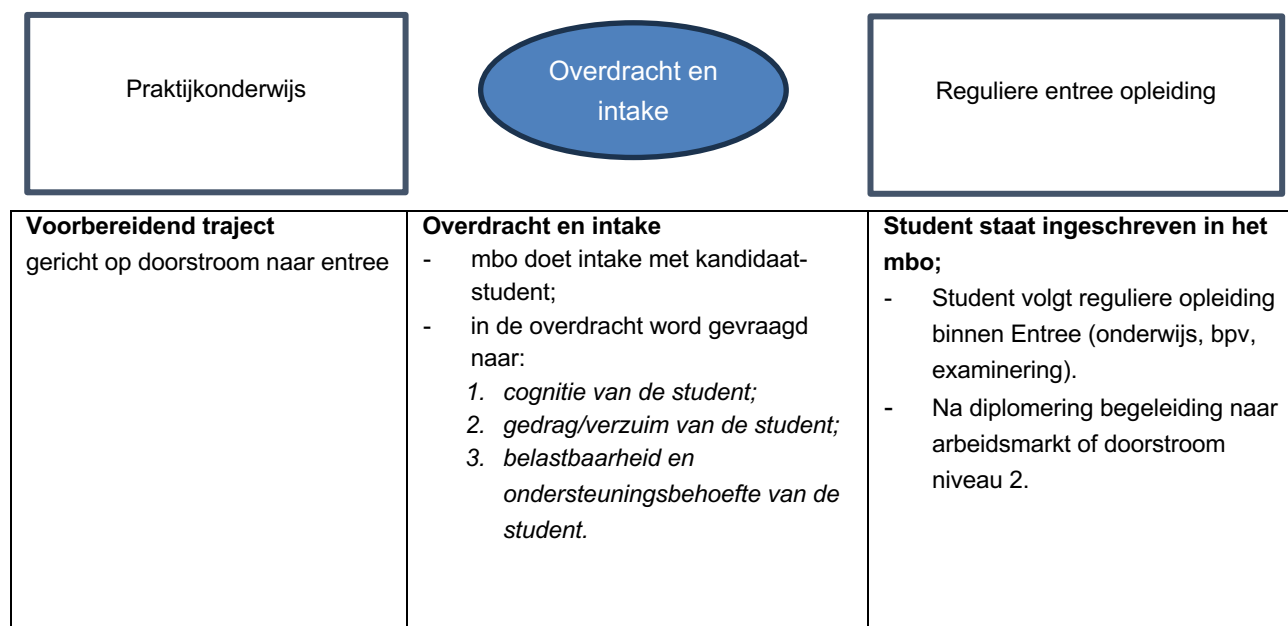
De samenwerkende scholen maken afspraken over bekostiging en kostenverdeling. Dit kan met gesloten beurs. Het is ook mogelijk dat de mbo-school n.a.v. realistische kosten in een samenwerkingsovereenkomst afsprekt wat de kosten per student zijn. Dit hangt af van de inzet van docenten van de mbo-school bij het ontwikkelen van een maatwerk-curriculum en het verzorgen van lessen op de praktijkschool, in relatie tot de eventuele inzet van docenten van de school voor praktijkonderwijs in de begeleiding op het mbo.

4.2 Drie scenario's voor samenwerking

Scenario 1: Overstap naar reguliere opleiding

“Fijn dat ik op het praktijkonderwijs meer zelfstandigheid geleerd heb.”

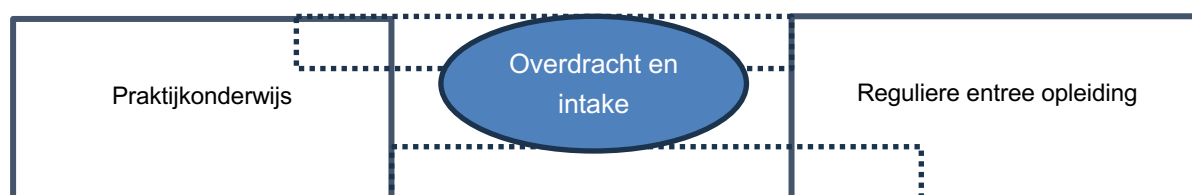
Als op voorhand duidelijk is dat de student een entreekwalificatie kan behalen, ligt het belang van de student bij dit scenario. Als wordt voorzien dat de student na de entreeopleiding naar een niveau 2 opleiding kan doorstromen, zal deze stap hierdoor kleiner zijn omdat de student bekend en gewend is aan de mbo omgeving. Daarnaast zien we in de praktijk een groei van eigenwaarde, zelfstandigheid en persoonlijke ontwikkeling bij studenten die entreeonderwijs op het mbo volgen.

Scenario 2: Begeleide overgang

“De overstap van praktijkonderwijs naar het mbo is goed gegaan, omdat ik een dag in de week lessen kon volgen op het mbo en zo kon kennismaken met het mbo.”

Als een student een entreekwalificatie kan behalen, maar de overgang van het praktijkonderwijs naar een mbo-school als te groot wordt ingeschat voor de student, kunnen beide scholen samenwerken om een soepele overgang te realiseren door intensieve samenwerking en begeleiding vanuit beide scholen. We stellen de student zo in de gelegenheid om geleidelijk aan steeds meer te wennen aan het mbo.

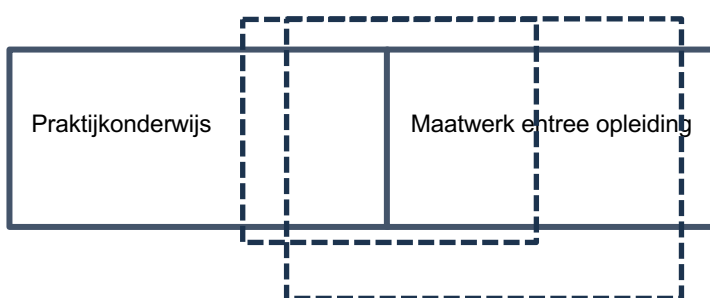
Vorbereidend traject gericht op doorstroom naar entree - Inhoudelijk overleg tussen pro en mbo over voorbereidend traject; - Mbo docent kan een deel van de lessen op de praktijkschool verzorgen	Praktijkonderwijs en mbo overleggen welke leerlingen kunnen doorstromen naar kwalificerende periode op mbo; - Bespreekpunten voor doorstroom zijn: 1. <i>cognitie van de student;</i> 2. <i>gedrag/verzuim van de student;</i> 3. <i>belastbaarheid en ondersteuningsbehoefte van de student.</i>	Student staat ingeschreven in het mbo; - Student volgt reguliere opleiding binnen Entree (onderwijs, bpv, examinering). - Docent praktijkschool kan een deel van de begeleiding en/of lessen verzorgen in het mbo - Na diplomering begeleiding naar arbeidsmarkt of doorstroom niveau 2.
--	---	---

Scenario 3: Overgang op maat; integrale/hybride samenwerking

“Het gaat goed bij Entree, omdat ik nog contact met de oude mentor van het praktijkonderwijs kan onderhouden.”

“De overstap is goed geregeld, omdat er bij entree op de mbo-school én bij niveau 2 overlap uit het lesplan is gehaald (vooral bij Nederlands, rekenen, burgerschap soms ook op vakleer).”

Voor studenten waarbij er twijfel over de haalbaarheid van de entree-opleiding is, zowel vanuit de kant van het praktijkonderwijs als vanuit het mbo, kan voor scenario 3 gekozen worden. Het idee van scenario 3 is dat de student een traject op maat volgt om het mbo entreediploma te behalen.

Praktijkonderwijs	Warme overdracht	Inschrijving mbo
- Voorbereidend traject gericht op doorstroom naar entree - Inhoudelijk overleg tussen pro en mbo over voorbereidend traject; - Mbo docent kan een deel van de lessen op de praktijkschool verzorgen	- Praktijkonderwijs en mbo overleggen welke leerlingen, wanneer kunnen doorstromen naar kwalificerende periode op mbo; - Bespreekpunten voor doorstroom zijn: a. <i>cognitie van de student;</i> b. <i>gedrag/verzuim van de student;</i> c. <i>belastbaarheid en ondersteuningsbehoefte van de student.</i>	- Student staat in beginperiode of gehele periode ingeschreven in het praktijkonderwijs; - Student volgt maatwerk opleiding binnen entree (onderwijs, bpv, examinering). - Onderwijs vindt plaats deels op locatie praktijkschool, deels op locatie mbo. - Docenten praktijkschool en mbo verzorgen in afstemming het onderwijs. - Het mbo verzorgt de examinering. - Na diplomering begeleiding naar arbeidsmarkt of bij positieve ontwikkeling, doorstroom naar niveau 2.

4.3 Voorbeelden uit de praktijk van samenwerking binnen de scenario's

a. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 1: Vista College

Vorbereidend traject	Overdracht	Op het mbo
BLOK 1: - Inhoud: basisdeel van het kwalificatiedossier staat centraal, Nederlands, rekenen, lob, burgerschap, start keuzedeel, digitale vaardigheden, oriëntatie, werknemersvaardigheden en bpv. - Inschrijving: Student van pro staat ingeschreven op de pro school. De leerlingen van het pro kunnen een schooljaar doen over de mbo modules. - Begeleiding: Er worden voorlichtingen, meeloopdagen en rondleidingen georganiseerd om ze te laten wennen aan de locaties van het mbo. Gedurende dit jaar is er middels contactpersoonschap afstemming met en over de pro leerling. Het contactpersoonschap bestaat vanuit het mbo uit een duo, 1 onderwijskundig en 1 pedagogisch. - Beoordeling: Aan het eind van blok 1 volgt er een formatieve toetsing plaats, dit bestaat uit: een praktijktoets op de bpv. De werkprocessen van het basisdeel worden hier getoetst het portfolio wordt bekeken van elke student aan de hand van een checklist	Na de formatieve toetsing en beoordeling hiervan vindt een warme overdracht plaats.	Entree BLOK 2 en 3 - Instroom mbo in september - Bekostiging voor mbo. - Inhoud: Profieldeel van het kwalificatiedossier staat centraal, Nederlands, rekenen, lob, burgerschap, vervolg keuzedeel, en bpv. - Diplomerings: In de meeste gevallen diplomering in maart. - Begeleiding: Contactpersoonschap loopt door, monitoring van de doorlopende leerlijn en voorbereiding nieuwe lichting studenten. Traject na diplomering Entree Uitstroom werk, eindgesprek samen leerplichtambtenaar. Monitoring ligt bij leerplicht Doorstroom niveau 2 Doorstroomblok. Het doorstroomblok is een overbruggingsperiode voor doorstroom niveau 2. Het vaststellen van het diploma wordt circa 3 maanden (tot aan de zomervakantie uitgesteld). Studenten blijven dus ingeschreven bij Entree. Studenten kunnen wegens o.a. numerus fixus opleidingen niet direct doorstromen of weten nog niet wat zij willen. - Inhoud: extra keuzedeel, Nederlands, rekenen, lob, verdieping/voorbereiding op niveau 2 opleiding, bpv en/of werk.

b. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 2: 2-jarig traject ROC Twente

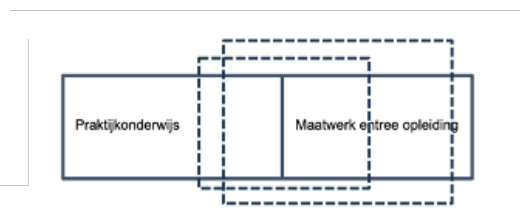
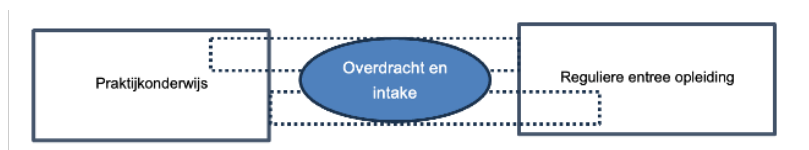
Vorbereidend traject	Praktijkonderwijs en mbo: warme overdracht	Op het mbo
- Inschrijving: Leerling staat ingeschreven bij de praktijkschool; - Locatie: Praktijkonderwijs biedt een voorbereidend traject aan van een jaar; - Docenten: Les op de praktijkschool door praktijkonderwijs. Vanaf januari 0,1 fte les van mbo docent op de praktijkschool; - Inhoud: inhoud van de lessen en het lesmateriaal wordt afgestemd met contactpersoon mbo; Voorbereiden op Nederlands, rekenen, burgerschap, werkhouding school; werknemers-vaardigheden, excursies naar mbo-locaties.	- Selectie: Praktijkonderwijs selecteert studenten voor dit traject op basis van de doorgemaakte ontwikkeling en mogelijk perspectief; - Deze studenten worden besproken met het mbo-contactpersoon. Hierbij wordt gedrag, presentie en capaciteit van de student besproken en dit bepaalt de leerbaarheid en schoolbaarheid. In gezamenlijkheid wordt besloten welke studenten worden toegelaten.	- Inschrijving: Studenten staan ingeschreven als reguliere bol-student bij het mbo; - Onderwijs wordt regulier op het mbo verzorgd. - Drie dagen les en twee dagen stage bij een erkend leerbedrijf voor entree; - Examinering: Het mbo verzorgt het onderwijs en examinering; - Nazorg en contact: Van september tot en met december verzorgt docent praktijkschool 0,1 fte nazorg; Er zijn vaste contactpersonen vanuit het mbo en de praktijkschool.
Bekostiging: Samenwerking gebeurt met gesloten portemonnee		

c. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 2: 2-jarig traject ROC Midden Nederland

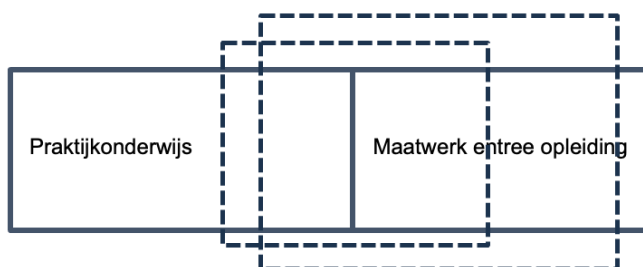
Voorbereidend traject Praktijkonderwijs en mbo werken samen	Vorbereiding overstap naar ROC:	Student op het mbo
- Inschrijving: de studenten zijn ingeschreven als leerling praktijkonderwijs. Bij ROC Midden Nederland zijn de studenten ingeschreven als niet bekostigde deelnemer (EOK). - Locatie van lesgeven week 1-29 de scholen voor praktijkonderwijs voor 3 dagen per week. Van week 20-25 is de locatie van lesgeven 2,5 dagen op de scholen voor praktijkonderwijs en 0,5 dag (vak)les op het roc. De lessen op het roc richten zich op de voorbereiding op het praktijkexamen (Dienstverlening en Horeca) of op de voorbereiding op doorstroom naar N2 (Retail). - Docenten: de lessen op de praktijkschool worden verzorgd door een docent van de praktijkschool en op het ROC door een docent van ROC Midden Nederland. - Stage: de studenten lopen twee dagen stage per week bij een erkend leerbedrijf (passend bij het crebo van de opleiding), georganiseerd door het praktijkonderwijs. Stagebegeleiding, coaching/mentoraat en verzuimbegeleiding het gehele jaar verzorgd door het praktijkonderwijs.	Er worden drie momenten georganiseerd ter voorbereiding op de lessen op- en overstap naar het roc. Deze momenten richten zich op voorlichting in de beroepskolom, voorlichting gang van zaken in het MBO én kennismaken met MBO docenten en de leeromgeving van het ROC.	- Inschrijving: In de laatste periode van de opleiding inschrijving bij het ROC. - Examinering en diplomering: ROC Midden Nederland verzorgt de examinering, de diplomering en ondersteunt de scholen bij de uitvoering, planning en organisatie van de opleiding.
Opleidingsduur: de entreeopleiding op de pro-school wordt uitgevoerd in het 4e en 5e leerjaar. Het 4e leerjaar heeft ook de functie van selectie. Want lang niet alle pro-leerlingen zijn geschikt voor de entreeopleiding. In dat jaar wordt beoordeeld of de leerling in het 5e leerjaar ingeschreven kan worden als examendeelnemer op ROC Midden Nederland Het bindend studieadvies is van toepassing. Als een leerling dreigt uit te vallen wordt in gezamenlijkheid met ROC Midden Nederland en praktijkonderwijs besproken wat de beste route is.		

d. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 2 en 3: 2-jarig traject Koning Willem 1 College

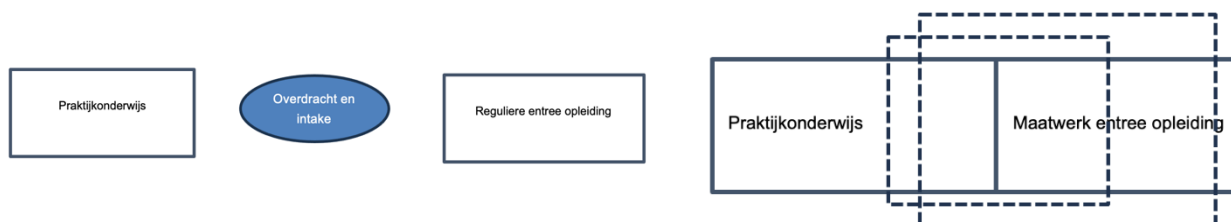
Vorbereidend traject gericht op doorstroom naar entree	Overdracht	Kwalificerende periode
- Inschrijving: De leerling staat ingeschreven als leerling van het praktijkonderwijs; - Locatie van lesgeven is het praktijkonderwijs; - Docenten: Een docent van het mbo komt in periode 4 één dagdeel per week lesgeven op het praktijkonderwijs. Het mbo verzorgt op verzoek en in overleg voorlichting over de leerlijn. - Inhoud programma: er vindt programmatische afstemming plaats met betrekking tot het aanbod, de inhoud van het programma en de begeleidingsbehoefte. Er wordt gewerkt op basis van een schooljaarplanning waarin verschillende onderdelen nader zijn uitgewerkt.	- Selectie: praktijkonderwijs selecteert studenten voor dit traject op basis van, in overleg opgestelde, criteria. Deze studenten worden besproken met de mbo-contactpersoon. Hierbij wordt gedrag, presentie en capaciteit van de student besproken. - Inzet docenten: docenten van praktijkonderwijs en het mbo zijn in de uitvoering van de leerlijn gelijkwaardig.	- Inschrijving: studenten jonger dan 18 jaar staan ingeschreven bij het praktijkonderwijs (scenario 3) en ouder dan 18 jaar bij het mbo; (Scenario 2) - Locatie: van lesgeven is het mbo; - Uitvoering: de entreeopleiding wordt aangeboden in 1 dag per week op het mbo, daarnaast lopen studenten minimaal 3 dagen stage; - De lessen worden verzorgd door een docent van het mbo; - Begeleiding: de stagebegeleiding, coaching en verzuimbegeleiding worden verzorgd door het praktijkonderwijs. - Bindend studieadvies is van toepassing. Als een leerling dreigt uit te vallen wordt in gezamenlijkheid met gemeente, het mbo en praktijkonderwijs besproken wat de beste route is. Dat is vaak terug naar het praktijkonderwijs; - Examinering: docenten van het mbo zijn ten alle tijden verantwoordelijk voor en aanwezig bij kwalificerende onderdelen van de opleiding.
Bekostiging: samenwerking gebeurt op basis van een samenwerkingsovereenkomst met een afspraak over de kosten die door het mbo aan het praktijkonderwijs of van praktijkonderwijs aan mbo worden doorberekend.		

e. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 3: Albeda

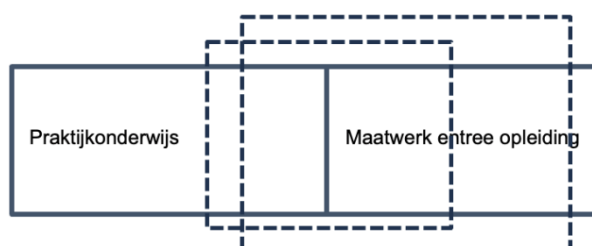
Vorbereidend traject	Praktijkonderwijs en mbo	Kwalificerende periode:
- Inschrijving: leerling staat ingeschreven bij de praktijkschool - Opleidingsduur: praktijkonderwijs biedt een voorbereidend traject aan van een halfjaar tot een jaar; - inhoud van de lessen en het lesmateriaal wordt afgestemd met contactpersoon mbo; - Stage student loopt stage (POK vanuit pro) bij een erkend leerbedrijf voor entree.	- Selectie: praktijkonderwijs selecteert studenten voor dit traject. Deze studenten worden besproken met het mbo contactpersoon. Hierbij wordt gedrag, presentie en capaciteit van de student besproken. - Inschrijven bij ROC in overleg: In gezamenlijkheid wordt besloten welke studenten worden toegelaten	- Inschrijving: studenten staan ingeschreven als examenkandidaat bij het mbo; - Inhoud: er is inhoudelijke overleg tussen pro en mbo over de inhoud van de aangeboden lessen en het lesmateriaal dat gebruikt wordt; - Locatie: het onderwijs wordt drie dagen per week verzorgd op de praktijkschool met een docent van de praktijkschool; - Voortgang: portfoliogesprekken en voortgang worden gedaan door mbo contactpersoon; - Stage: student loopt twee dagen per week stage bij een erkend leerbedrijf voor entree; - Examinering: het mbo verzorgt examinering; - Bekostiging: er is een vast bedrag afgesproken per afgenomen examen per student.

f. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 1 en 3: Deltion College

Vorbereidend traject	Praktijkonderwijs en mbo	Kwalificerende periode:
- Inschrijving: leerling staat ingeschreven bij de praktijkschool; - Onderwijs: praktijkonderwijs biedt een voorbereidend traject aan gericht op het kunnen instromen in de kwalificerende periode op het mbo; - Er is inhoudelijke overleg tussen pro en mbo over de inhoud van de aangeboden lessen; - Locatie en uitvoering: onderwijs wordt op maandag en dinsdag verzorgd op het mbo door het mbo; - Onderwijs op vrijdag wordt aangeboden op de praktijkschool door de praktijkschool. Hierbij ligt de nadruk op extra ondersteuning. - Stage op woensdag en donderdag. Praktijkschool doet de begeleiding, mbo doet de beoordelingen; - Docenten: De docent van de praktijkschool heeft een bevoegdheid voor het mbo, maar is in dienst bij de praktijkschool;	- Selectie: praktijkonderwijs selecteert studenten voor dit traject. Deze studenten worden besproken met het mbo-contactpersoon. In gezamenlijkheid wordt besloten welke studenten worden toegelaten. - Keuze voor traject: na een half jaar zijn er drie mogelijkheden waarover overleg is tussen de contactpersonen mbo en pro: 1. de student blijft in dit traject en gaat hoogst waarschijnlijk zijn diploma behalen; 2. als student een overstap aankan naar het mbo, wordt de student overgeschreven naar mbo na een half jaar en gaat dan dus verder binnen scenario 1. 3. als de student geen/ weinig voortgang laat zien en de verwachting is dat de student geen diploma gaat halen, kan de student terug naar praktijkonderwijs. Daar volgt een voorzetting van de voorbereidende periode	- Inschrijving: op het mbo indien student voldoet aan criteria 1 of 2 (zie hiernaast) - Onderwijs: student volgt het reguliere programma van de entreeopleiding; - Bekostiging: er is een vast bedrag afgesproken per student die deelneemt aan het kwalificerende jaar.

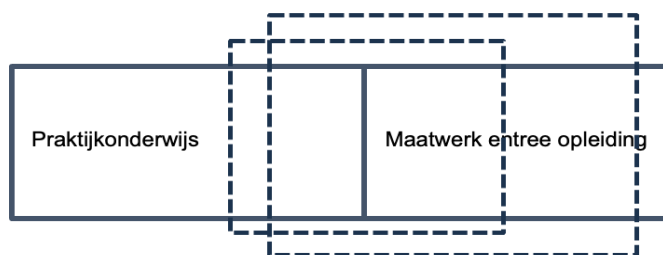
g. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 3: Aventus

Vorbereidend traject	Praktijkonderwijs en mbo	Kwalificerende periode:
- Inschrijving: pro - Uitvoering: docenten pro, mbo docent is drie dagen per week beschikbaar als contactpersoon voor docenten pro. - Vorbereiding: mbo geeft voorlichting op pro over entree;	- Selectie: PRO doet selectie, er is zo nodig overleg; - Studenten van pro die zichzelf aanmelden, worden overlegd met pro.	- Inschrijving: Studenten staan ingeschreven als examenkandidaat bij het mbo; - Locatie: studenten volgen één dag per week de lessen op het mbo, één dag per week de lessen op de praktijkschool en drie dagen per week loopt de student stage; - Opleidingsduur: éénjarig traject; - Uitvoering: pro en mbo houden gezamenlijke ouderavonden, 10-minuten gesprekken en een advies gesprek over doorstroom naar niveau 2; - Voortgang: er zijn gezamenlijke ontwikkelde voortgangsrapportages; - Samenwerking en communicatie: er wordt gewerkt met weekmails, jaarkalender, bijeenkomsten van docenten, bezoeken aan elkaars instelling, lesbezoeken aan elkaar en ongeveer drie keer per jaar hebben de managers overleg om de communicatie goed te laten verlopen.
Bekostiging: Er is een samenwerkingsovereenkomst met alle scholen in de regio; Er wordt een bedrag per student in rekening gebracht aan het praktijkonderwijs, dit bedrag is gebaseerd op aantal dagen onderwijs vanuit mbo, kosten examinering en administratieve kosten.		

h. Samenwerkingsvoorbeeld binnen scenario 3: ROC van Amsterdam

In Amsterdam werken ongeveer 20 praktijkscholen samen met het ROC van Amsterdam, Entree. Het samenwerkingsverband bestaat al meerdere jaren.²

Vorbereidende periode	Onderwijs en kwalificerende periode (leerjaar 5 pro = leerjaar 1 Entree onderwijs mbo-school)	
-Selectie: Pro doet eerste selectie van leerlingen (motivatie, leerbaarheid etc) Daarna gezamenlijke bespreking. Het gaat om leerlingen die in het laatste van hun pro/vso zitten en 16 jaar of ouder zijn. -Keuzetrajecten: Leerlingen in het Praktijkonderwijs volgen na 4 jaar onderwijs één van de volgende 3 routes: - Beschut werken - Werken - Doorleren	-Samenwerking Pro-ROC: In het 5e schooljaar kan de samenwerking met het roc plaatsvinden volgens het concept: - 1 dag les op het mbo - 1 dag les op het praktijkonderwijs - 3 dagen stage bij erkend leerbedrijf (SBB t.b.v. mbo Entree). Bij sommige praktijkscholen gebeurt dit in leerjaar 6. -Afstemming en begeleiding - In het pro-roc traject is er regelmatig overleg tussen pro en mbo over de leerlingen -Inhoud onderwijs generiek/voorbereidend: - Burgerschap (afgestemd op de doelen van het L&B programma van het MBO), zodat voldoet aan de eisen van het examendossier; - LOB (idem) - Stagecoaching en uitstroombegeleiding - Extra taal- en rekenondersteuning - Huiswerkbegeleiding - Zorgondersteuning (indien nodig)	-Inschrijving: Leerling staat als extraneus ingeschreven bij de mbo-school, dus als examenkandidaat. Leerlingen krijgen altijd een schooldiploma van het praktijkonderwijs. Soms gebeurt dit gelijktijdig met het ontvangen van het entreediploma, of daaraan voorafgaand. -Onderwijs mbo: gericht op de kerntaak van het profiel binnen het KD, plus - Keuzedeel - Nederlands - Rekenen Meeste leerlingen kiezen voor profiel Dienstverlening of Zorg. Vanwege de aantallen kan dit georganiseerd worden in speciale pro-roc klassen, dus niet gemengd met reguliere entree-studenten. Maar als er onvoldoende massa is, dan wordt het wel gecombineerd. Het gaat altijd om bol opleidingen, geen bbl -Doorstroom: Er zijn veel leerlingen die na entree door willen en kunnen naar niveau 2, soms ook naar 3 of 4.

- ² Zie voor meer informatie: Website: <https://www.swvadam.nl/actueel/pro-roc-routes-spotlights>
- Video <https://www.youtube.com/watch?v=7eka94nE70c&t=6s>
- Convenant: <https://www.swvadam.nl/actueel/convenant-provso-roc-route>